

WSTĘP

W pełni zasadna wydaje się teza, że *gospodarka przestrzenna* jest kierunkiem studiów przygotowującym najbardziej interdyscyplinarne kadry w świetle potrzeb kadrowych polityki rozwoju w układach terytorialnych. Po pierwsze, kierunek ten prowadzony jest w różnych typach uczelni (w szczególności w uniwersytetach, uczelniach technicznych, uniwersytetach ekonomicznych, przyrodniczych, rolniczych, pedagogicznych), i jako jeden z nielicznych nie powiela tych samych programów nauczania. W strukturze planów studiów pojawiają się przedmioty odpowiadające specyfice danego typu uczelni, w tym uwzględniające najnowsze osiągnięcia naukowo-badawcze jej pracowników. Po drugie, zestawy przedmiotów podstawowych i kierunkowych, które w znacznej części są brane pod uwagę w planach studiów wszystkich uczelni, obejmują relatywnie szerokie spektrum wiedzy przekazywanej w procesie kształcenia. Ujmują one wyselekcjonowane, stosownie do potrzeb kierunku, elementy wiedzy m.in. z zakresu urbanistyki, geografii, ochrony i kształtowania środowiska, ekonomii, zarządzania, socjologii, matematyki i metod ilościowych. Po trzecie, w realizowanych planach studiów uwzględniana jest potrzeba posiadania umiejętności działania w grupie osób rozwiązujących złożone, interdyscyplinarne zadania praktyki. Umiejętności te nabywane są przez specjalistyczne przedmioty (np. z zakresu socjologii i zarządzania), ale także w trakcie zajęć terenowych. Po czwarte, nie bez związku z podniesionym zagadnieniem interdyscyplinarności pozostaje współpraca dydaktyczna w gronie uczelni prowadzących omawiany kierunek studiów, mająca na celu m.in. synchronizację programów nauczania stosownie do interdyscyplinarnych oczekiwań praktyki, o czym poniżej.

W 2012 r. powołane zostało porozumienie, pod nazwą *Unia Uczelni na Rzecz Rozwoju Kierunku Studiów Gospodarka Przestrzenna*. Przedstawiciele reprezentujący różne typy uczelni odbywają cykliczne spotkania poświęcone wymianie doświadczeń dydaktycznych, a w szczególności dyskusji dotyczącej wspomnianego wcześniej synchronizowania planów studiów. Rozwijając to zagadnienie i nawiązując do jednego z wyżej przedstawionych argumentów na rzecz interdyscyplinarności kierunku studiów *gospodarka przestrzenna* warto

wyjaśnić, że w planach tych studiów we wszystkich typach uczelni wskazać można bardzo zbliżone, powtarzające się zestawy przedmiotów. Mocnego podkreślenia wymaga jednak to, że odmienna jest ich hierarchia ważności, odpowiednio do profilu danej uczelni. Ograniczając podniesioną uwagę do przedmiotów kierunkowych, powtarzające się ich zestawy (moduły) dotyczą takich obszarów wiedzy i umiejętności, jak:

- komponenty środowiska przyrodniczego, w tym przyrodnicze podstawy rozwoju gospodarczego i ochrona środowiska (moduł eksponowany w uniwersytetach z kierunkami studiów w dziedzinie nauk o Ziemi);
- inżynieria środowiska i inżynierskie urządzenia terenów (moduł eksponowany w uczelniach z kierunkami studiów w dziedzinie nauk technicznych i rolniczych);
- planowanie i projektowanie w zagospodarowaniu przestrzennym (moduł eksponowany w uczelniach z kierunkami studiów w dziedzinie nauk technicznych);
- przedmioty ekonomiczne nakierowane na finansowe aspekty zagospodarowania przestrzennego (moduł eksponowany w uczelniach z kierunkami studiów w dziedzinie nauk ekonomicznych);
- programowanie rozwoju społeczno-gospodarczego (moduł eksponowany w uczelniach z kierunkami studiów w dziedzinie nauk ekonomicznych);
- przedmioty dotyczące zachowań społecznych (moduł eksponowany w uczelniach z kierunkami studiów w dziedzinie nauk społecznych).

W toku odbywanych spotkań i dyskusji *Unia* wypracowała kilka ważnych zasad, których realizacja znacznie poszerza zakres interdyscyplinarnego przygotowania kadr dla praktyki gospodarki przestrzennej. Interdyscyplinarność ta zabezpieczana jest bowiem nie tyle przez plany studiów oddzielnie rozważanych uczelni, ile przez łączne spektrum planów wszystkich typów uczelni odpowiednio profilowanych do ich specyfiki, ale jednocześnie skoordynowanych do postaci obejmującej w miarę możliwości całość potencjalnych potrzeb praktyki. Główne zasady to:

- zasada 1 – różnicowanie zasobu wiedzy i umiejętności w zakresie poszczególnych modułów kształcenia stosownie do typu uczelni;
- zasada 2 – w zakresie każdego modułu przynajmniej w jednym typie uczelni absolwenci zdobywają wystarczająco szeroką wiedzę i nabywają wystarczająco dogłębne umiejętności;

- zasada 3 – minimalny zasób wiedzy i umiejętności w zakresie każdego modułu w danej uczelni musi być na poziomie pozwalającym rozumieć problemy podnoszone przez absolwentów kierunku innych uczelni, podejmujących w przyszłości współpracę w praktyce;
- zasada 4 – w procesie kształcenia relatywnie duże znaczenie przywiązywane jest do zdobywania kompetencji społecznych, związanych z kształtowaniem umiejętności współdziałania w grupie.

10-11 marca 2016 r. odbyło się w Krakowie seminarium zorganizowane przez *Unię Uczelni na Rzecz Rozwoju Kierunku Studiów Gospodarka Przestrzenna*. Tematem spotkania była: *Gospodarka przestrzenna – potrzeby praktyki i nowatorskie formy kształcenia*. W trakcie seminarium zaprezentowanych zostało wiele pomysłów, których autorzy dzielili się swoimi doświadczeniami stosowania bardziej oryginalnych form warsztatu dydaktycznego. W prezentowanym Biuletynie prezentowane są wystąpienia opracowane w zwartej formie, które jednocześnie zyskały pozytywną opinię zespołu recenzującego.

Opracowania zawarte w publikacji podzielić można na trzy grupy. Pierwsze trzy prace odnoszą się do nowych wyzwań stojących przed praktyką wykonywania zawodów związanych z gospodarką przestrzenną i wynikających z nich potrzeb kształcenia. Autorzy – J. Budnicka-Kosior, D. Korpetta i B. Porter – dokonują analizy programów kształcenia uczelni państwowych prowadzących kierunek *gospodarka przestrzenna* na studiach inżynierskich, w aspekcie nowych uwarunkowań projektowania zagospodarowania przestrzennego na poziomie lokalnym. Autorzy dochodzą do wniosku, że problematyka ekonomiczna jest słabo reprezentowana w programach tych studiów, w wyniku czego absolwentom może brakować wiedzy z zakresu ekonomicznych skutków decyzji planistycznych. P. Churski i P. Motek odnosząc się do idei zintegrowanego planowania rozwoju przedstawiają założenia merytoryczne i organizacyjne uruchomienia nowego kierunku studiów, który poszerzy ofertę kształcenia w zakresie gospodarki przestrzennej, dostosowując ją do współczesnych potrzeb rynku pracy. A. Nowakowska i A. Rzeńca również odnoszą się do współczesnych potrzeb i oczekiwań rynku pracy, skupiając uwagę na kształceniu w zakresie zrównoważonego rozwoju miast. Autorki także prezentują propozycję nowego kierunku studiów związanego z tematyką gospodarki przestrzennej (*Ekonomia miasta zrównoważonego*).

Kolejne trzy opracowania dotyczą zagadnień związanych z organizacją i programami kształcenia kierunku studiów *gospodarka przestrzenna*. A. Maciejewska i A. Turek prezentują kierunek *gospodarka przestrzenna* funkcjonujący na Politechnice Warszawskiej, ukazując jego adekwatność do potrzeb

praktyki oraz podkreślając duże znaczenie współpracy z zagranicznymi instytucjami oraz wdrażania nowoczesnych metod kształcenia. A. Kiepas-Kokot, L. Wołejko, E. Skórska omawiają model tworzenia kierunku *gospodarka przestrzenna* prowadzonego przez Zachodniopomorski Uniwersytet Techniczny w Szczecinie, koncentrując uwagę na przesłankach powołania tego kierunku studiów, założeniach merytorycznych oraz metodyce konstruowania programu, a także na obecnych problemach i nowych wyzwaniach stojących przed kierunkiem. W. Kilar, M. Płaziak, T. Rachwał i B. Stelmach-Fita również prezentują specyfikę kierunku studiów *gospodarka przestrzenna*, ukazując szczegółowe rozwiązania stosowane w Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie i skupiając uwagę na kwestii jakości kształcenia. Omawiają także metodykę badań opinii interesariuszy zewnętrznych o programie studiów na tym kierunku, będących istotnym elementem oceny jakości kształcenia.

Cztery ostatnie artykuły dotyczą kwestii szczegółowych – narzędzi i metod stosowanych w procesie kształcenia w zakresie gospodarki przestrzennej. G. Chaberek-Karwacka, M. Malinowska i T. Michalski ukazują wyniki badań opinii studentów i kadry akademickiej Instytutu Geografii Uniwersytetu Gdańskiego na temat wprowadzenia do programu nauczania metody *blended learning*. A. Hołuj ocenia efektywność kształcenia na kierunku *gospodarka przestrzenna* w zakresie kwalifikacji software’owych i ukazuje związki między dostępnością oprogramowania graficznego a jego wykorzystaniem na zajęciach dydaktycznych oraz w praktyce zawodowej. D. Jopek i L. Klimczak ukazują metody kształcenia wykorzystywane w ramach prowadzonych zajęć projektowych. Natomiast E. Bąkowska przybliży zalety wykorzystania metody projektu w procesie dydaktycznym oraz ukazuje zalety internetowych narzędzi wspierających proces komunikacji i podejmowania decyzji, w szczególności geoankiety i geodyskusji.

*Tadeusz Kudłacz
Bernadetta Zawilińska*